

REFAH DEVLETİNİN SINIFLANDIRILMASI- II

SS110 SOSYAL POLİTİKA VE PLANLAMA

Dr. Öğr. Üyesi Edip AYGÜLER

19.03.2026 - Tarsus

0

ESPING ANDERSEN'E ELEŞTİRİLER

 rejim türleri arasındaki karmaşıklığı önemsemediği ve

 rejim türleri arasındaki karmaşıklığı aşırı derecede basitleştirdiği

 ve aile ile diğer enformel bağların refah sunumunda önemli rol oynadığı Güney Avrupa refah devletlerini sınıflandırmaya dahil etmediği

 ABD ile İngiltere'ye aynı kategori içinde yer verdiği için (İngiltere, İskandinav modeline yakın olan bir evrensel Ulusal Sağlık Sistemi'ne sahiptir.)

 Refah devletlerinin cinsiyetle alakalı yönünü dikkate almadığı, kadınlara yönelik herhangi bir ayrıştırma yapmadığı için eleştirilmektedir.

1

1

Bu eleştirileri dikkate alan Esping-Andersen, 1999 yılındaki yeni kitabında, refah devletlerini "aileden bağımsızlık" (defamilialization) derecelerine göre de sınıflandırmıştır.

Bu terimin anlamı, "aileleri yükten kurtarmak ve bireylerin yakınları üzerindeki refah bağımlılığını azaltmak"tır.

Bu bağlamda, Güney Avrupa refah devletleri olarak sınıflandırdığı Akdeniz devletlerinde (İtalya, Portekiz ve İspanya), aile bağlarının diğer devletlere göre daha kuvvetli olduğunu belirtmektedir. Bu ülkelerde, kamunun aile hizmetlerine yönelik olarak yaptığı harcamalar en düşük düzeydedir.

2

2

GÜNEY AVRUPA REFAH REJİMLERİ

- Bu model Yunanistan, İspanya, Portekiz, İtalya (bir bütün olarak ya da İtalya'nın güneyini) ve belirli bir oranda İrlanda Cumhuriyeti'ni içermektedir.
- Bu ülkelerin kurumsal yapısı ve vatandaşlarına sağladığı sosyal olanaklar çok yetersizdir.
- Ancak, bunların Anayasa ve ilgili yasalarına bakıldığında, modern bir refah devletinde olması gereken bütün kurumsal gelişmelerin vaat edilmiş olduğu görülmektedir.
- Dolayısıyla, bu ülkeleri gerçek anlamda bir refah devleti olmaktan çok, "vaatler devleti", yahut da "kurumsallaşmış vaatler devleti" olarak adlandırmak doğru olacaktır.

3

3

Son derece parçalı ve çarpık gelir koruma sistemleri (son derece cömert emekli maaşları ile önemsenmeyecek derecede az miktarda emekli maaşları bir arada) vardır.

Gelişmemiş devlet kuruluşları yoluyla kısmen gerçekleşen ulusal sağlık sistemi vardır.

Uygulamada büyük oranda, geleneksel bir sistem olan aileye ve Katolik Kilisesi'nin sosyal desteğine dayanmaktadır.

Bu ülkelerin bir kısmında, çok fazla sayıda politik vaatler, seçim sandığına endeksli parti politikaları ve zayıf bir devlet kapasitesi (vergileri artırmak ve daha düzenli hizmet sunmak açılarından) aynı anda bir arada olduğundan, "mali krizlerin" tetiklenebileceğine dair beklentiler vardır.

4

4

Sosyal transfer sistemleri, bazı meslek grupları için cömertliğin doruklarına ulaşmış, bunun yanında bazı gruplar içinse geniş koruma boşlukları söz konusu olmuştur.

Bu ülkelerde kayıt dışı ekonomi genişler ve ciddi etkinlik ve eşitlik sorunları doğurmaktadır.

Kamu hizmetleri hâlâ eşit olmayan bir biçimde dağıtılmakta ve bazı durumlarda yetersiz ve / veya etkisiz bulunmaktadır.

Çünkü, Güney Avrupa nüfusu (özellikle İtalya ve İspanya) dünyada en hızlı yaşlanan ülkelerin başında gelmektedir.

5

5

REFAH SİSTEMLERİNE YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

- "Kalıntı" ve "Kurumsal" Refah Yaklaşımı
- "Evrensellik" ve "Seçicilik" Yaklaşımı
- "Evrensellik" ve "Seçicilik", "kurumsal" ve "kalıntı" kavramları ile benzer konulara işaret etmektedir. Ancak, aralarında bir fark vardır. Kurumsal ve kalıntı refah kavramları birer ilkedir, evrensellik ve seçicilik ise birer metod.

6

6

KALINTI (RESIDUAL) REFAH YAKLAŞIMI

"Kalıntı yaklaşımına göre bireylerin gereksinimleri, aile ve piyasa ekonomisi gibi diğer sosyal kurumlar tarafından uygun bir biçimde yerine getirilmediği takdirde, devlet kurumlarının sosyal refah hizmetlerini sağlaması gereği üzerinde durmaktadır.

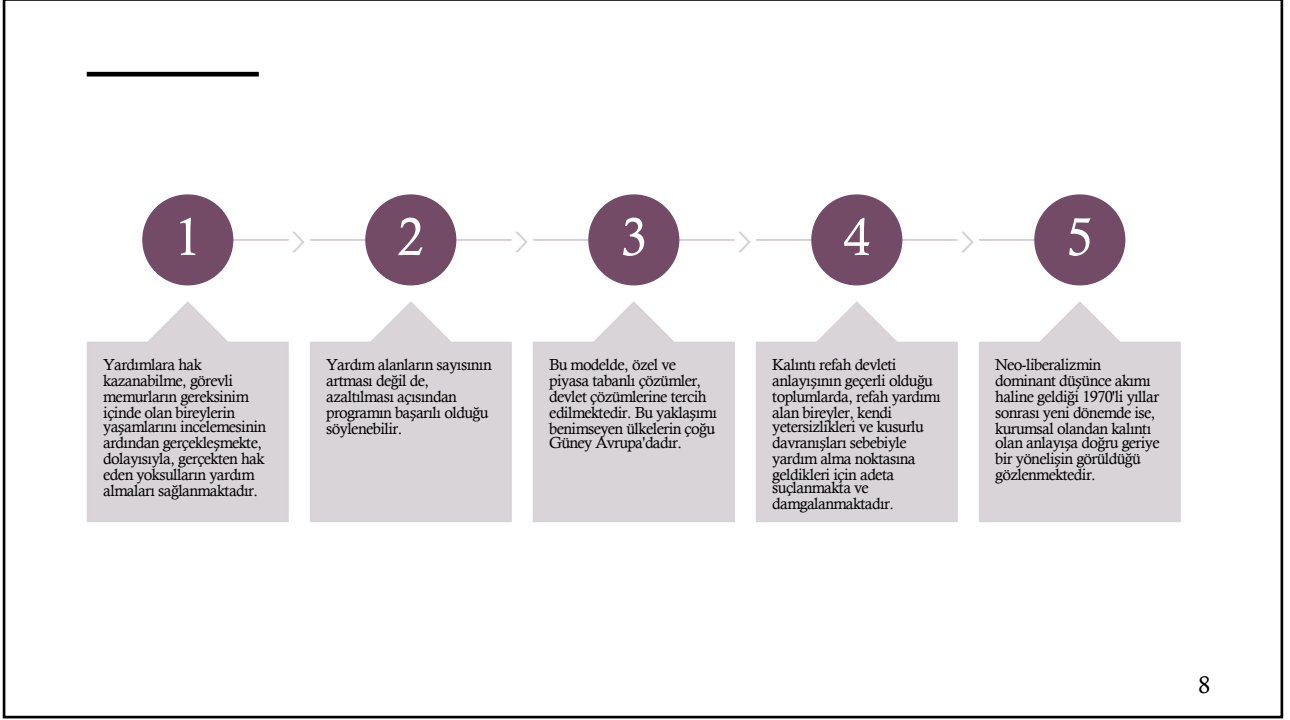
Ancak, gereksinim içerisinde olan ve belli koşullara sahip olanlar bu olanaklardan yararlanabilmektedir.

Yani, diğer ifadeyle, bütün diğer destek olasılıklarının tüketilmesinden sonra bireylerin sosyal refah hizmetlerinden yararlanabilmesi ile karakterize edilen bir devlet anlayışıdır.

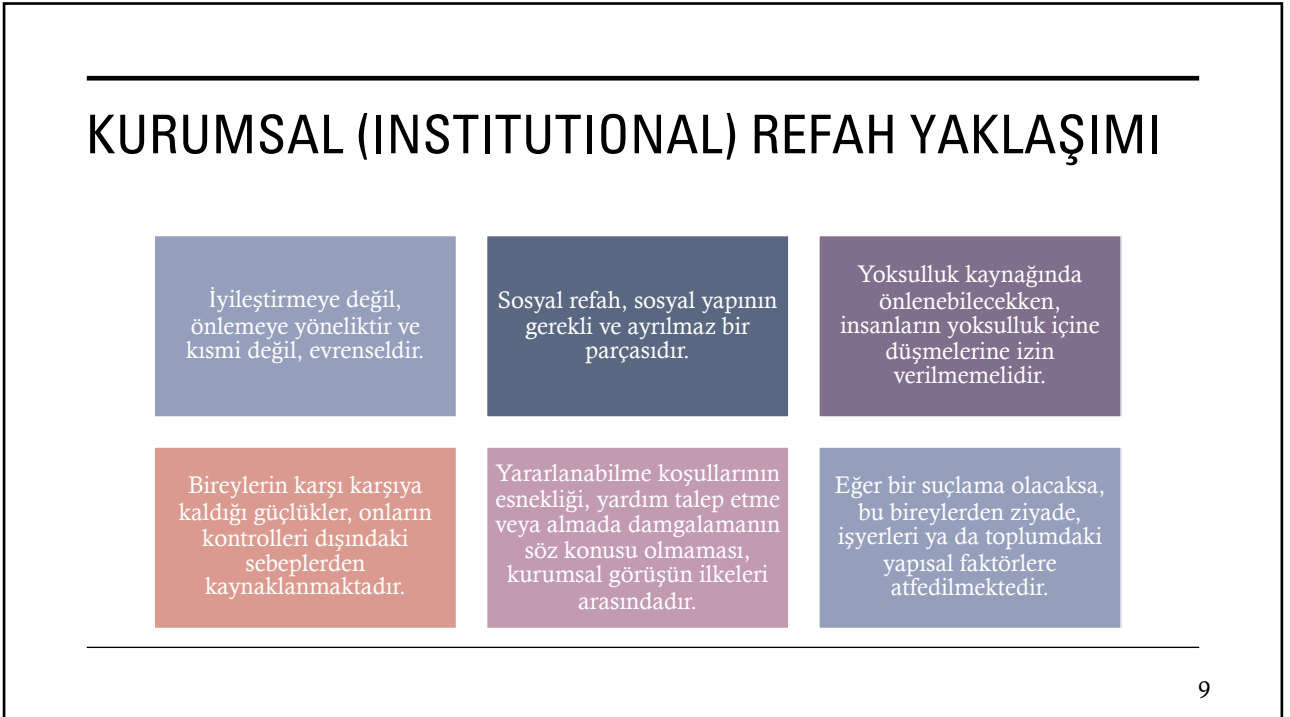
Bu yaklaşıma göre, sosyal refahın sağlanması için, gereksinim duyulduğunun (muhtaç olunduğunun) kanıtlanması gerekmektedir (Gelir-testi).

7

7

8

9

- Kurumsal yaklaşım; refah dağılımı, gelir garantisi, negatif gelir vergisi, çocuk ödenekleri planları ve sosyal sağlık hizmetlerini içermektedir.
- Refah kurumları aracılığıyla sunulan hizmetlerden yararlanabilmek için, ne bir aciliyet durumu, ne de normal olmayan koşulların varlığı söz konusudur.
- Sosyal hizmetler evrensel olup, gelir, meslek, sınıf gibi farklar gözetilmeksizin herkese yöneliktir; çünkü vergiyi ödeyen vatandaşlar, yararlarından da faydalanma hakkına sahiptir.
- Bir ülkenin vatandaşı olan herkes, sunulan hizmet ve yararlarından faydalanma hakkına sahiptir.

10

10

EVRENSELLİK (UNIVERSALITY) YAKLAŞIMI

"Evrensellik", genellikle bir toplumdaki bütün vatandaşların sosyal güvenliğe girişi olarak yorumlanmaktadır.

Kurumsal refah devleti modelini nitelendirmektedir ve temel olarak Kuzey Avrupa ülkelerinde (sosyal demokratik İskandinav refah rejimlerinde) başvurulan bir yöntemdir.

Seçici yararlar ve hizmetler ise, yalnızca gereksinim duyan kişilere yöneliktir.

"Evrensel" yararlar ve hizmetler, bir hak olarak herkese ya da en azından yaşlılar veya çocuklar gibi belirli bir grubun hepsine yöneliktir.

11

11

Evrenselci sosyal refah programları, temel güvenliği sağlamak için orta düzeyde, standart düz-oranlı ödenekler sağlama eğilimindedir.

Bununla birlikte, zaman zaman değişken oranlar da uygulanmakta ve oranlar daha cömert olabilmektedir.

Hak sahibi olabilmek için gelir araştırmasının söz konusu olmaması ve destek alınmadan önce katkıda bulunulmasının gerekmemesi, tanımlayıcı niteliğini oluşturmaktadır.

Evrenselciliğe karşı, yoksulluğu veya eşitsizliği azaltma konusunda etkili olamama ve kaynakları gereksinim duymayanlara da transfer etme gibi eleştiriler bulunmaktadır.

Evrensellik, bazı ülkelerde aşınmaya maruz kalırken, bazılarında ise oldukça büyük bir oranda düşüş yaşamaktadır.

12

12

SEÇİCİLİK YAKLAŞIMI

"Seçicilik", üst düzeyde gereksinim içerisinde olanlara, sosyal refah hizmetlerini seçici bir yöntem kullanarak sunan (aynı veya nakdi olarak) ve bunu vurgulayan bir sosyal politika türüdür.

Seçici yaklaşım, toplumdaki farklı gruplar arasında normatif bir seçimi ve dolayısıyla kimin destekleneceği ve kimin desteklenmeyeceği arasında öncelik oluşturmayı ifade etmektedir.

Seçicilik (gereksinim) ilkesi, sosyal yardım programlarının merkezinde yer almaktadır. Bunların finansmanı, genellikle merkezi hükümet veya yerel makamların kontrolü altında vergilerden karşılanmakta ve yoksulluğun giderilmesi amaçlanmaktadır.

13

13

Refah rejimleri dikkate alındığında, liberal refah devletlerinde baskın ilke seçicilik ilkesi olarak görülmektedir.

Evrensellik ilkesi hiçbir yerde sosyal demokrat refah devletlerinde olduğundan daha belirgin değildir.

Ancak, belirtmelidir ki, her ülke uygulamasının yalnızca bir kategoriye girmesi gerekir diye düşünülmemelidir.

14

14

15

15